

***Działalność pozarolnicza a
rozwój obszarów wiejskich
w Polsce i Europie –
materiał dla doradców***

*Opracowanie: Jadwiga Nowakowska
CDR O/Kraków*

Kraków 2015 rok

Spis treści

1. Przedsiębiorczość czynnikiem stymulującym rozwój obszarów wiejskich w Polsce i Europie.
2. Przedsiębiorczość w dokumentach strategicznych UE i Polski.
3. Wsparcie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w ramach krajowych programów operacyjnych:
 - a) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020,
 - b) Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich w ramach LEADER i RLKS
 - c) Regionalne programy operacyjne na przykładzie województwa małopolskiego i podlaskiego.
 - d) Program Operacyjny Polska Wschodnia.
4. Podsumowanie.

1. Przedsiębiorczość czynnikiem stymulującym rozwój obszarów wiejskich w Polsce i Europie

Obszary wiejskie definiowane są jako tereny położone poza granicami administracyjnymi miast. Są to też miasta do 5 tys. mieszkańców. Zarówno w UE jak i w Polsce obszary wiejskie, zajmują około 93% ogólnej powierzchni. W Polsce mieszka na nich 38,8% ludności kraju. W UE na obszarach wiejskich mieszka według Eurostatu (2011 r.) 23% ludności. Ten wskaźnik dotyczy obszarów typowo rolniczych. Należy tu dodać, że w ostatnich latach w UE wprowadzono pojęcie **obszarów pośrednich** nazywanych też obszarami w **znacznym stopniu wiejskimi**, na których to mieszka około 38% ludności krajów członkowskich. Warto też zauważyć, że w Europie zachodzą dwa procesy demograficzne o szerokim zasięgu terytorialnym: pierwszy z nich to trwający już długo proces „urbanizacji”, który oznacza przenoszenie się ludności i działalności gospodarczej z odległych terenów wiejskich do miast i lepiej dostępnych terenów wiejskich, a drugi to zjawisko „odwrotnej urbanizacji” oznaczającej ucieczkę z obszarów miejskich do łatwo dostępnych obszarów wiejskich, co jest spowodowane głównie rosnącą presją ze strony miejskiego stylu życia. Efektem tych dwóch procesów jest nierównomierny rozwój ekonomiczny na obszarach wiejskich: regiony w znacznym stopniu wiejskie charakteryzują się wzrostem gospodarczym przybliżającym je coraz bardziej do terenów miejskich, tymczasem regiony z przewagą obszarów wiejskich, szczególnie położone w odległych częściach UE, ulegają zjawisku wyludniania i słabo rozwijającej się działalności gospodarczej.

Charakteryzując obszary wiejskie, należy dodać, że w rozszerzonej UE-27 działalność rolniczą prowadzi około 14 mln gospodarstw rolnych (w Bułgarii i Rumuni ok. 4,5 mln). Przeciętna wielkość gospodarstwa w UE-25 wynosi 16 ha, a w UE-27 11,5 ha.

W starych państwach członkowskich rolnictwo wytwarza 2% PKB, w nowych państwach członkowskich 3%, a w Rumunii i Bułgarii powyżej 10%. W nowych państwach członkowskich jest trzy razy więcej osób zatrudnionych w rolnictwie (12%) niż w starych państwach członkowskich (4%). W Bułgarii i Rumunii poziom zatrudnienia w rolnictwie wynosi odpowiednio 10% i 31%. Warto też zauważyć, że w skali całej UE istotną część gospodarki stanowi sektor rolno-spożywczy, dający około 15 mln miejsc pracy i wytwarzający 4,4% PKB.

Ogólnie jednak pod względem szeregu wskaźników regiony wiejskie w UE-27 pozostają wciąż zacofane w stosunku do obszarów miejskich. Na obszarach wiejskich dochód na mieszkańca, jest o ok. jedną trzecią mniejszy, wskaźniki aktywności zawodowej są niższe, sektor usług jest mniej rozwinięty, poziom wykształcenia jest zwykle niższy i mniejszy odsetek gospodarstw domowych ma dostęp szerokopasmowy do internetu.

Największym użytkownikiem gruntów rolnych, decydującym o jakości terenów wiejskich i środowiska naturalnego, jest sektor rolny. Stanowi on ważną część gospodarki na obszarach wiejskich. Należy dodać, że jest on dość zróżnicowany pod względem rozwoju gospodarczego. W państwach UE-15 przeważają przedsiębiorstwa rolno-przemysłowe, które ewoluowały z tradycyjnych gospodarstw rodzinnych w firmy zajmujące się zorganizowaną produkcją.

W nowych państwach członkowskich z kolei, wciąż dominują małe gospodarstwa rodzinne, prowadzące działalność rolniczą. Jednak sama działalność rolnicza to często zbyt mało, aby zapewnić sobie wysoki poziom życia i zatrudnienie. Na tych obszarach coraz większą uwagę przywiązuje się do rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej tj. usług, turystyki, leśnictwa, rzemiosła i drobnej wytwórczości. Działalność ta daje także możliwość pełniejszego wykorzystania zasobów pracy oraz aktywizuje mieszkańców wsi.

Aktywność ekonomiczna ludności ma duży wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze obszarów i przyczynia się do podnoszenia ich konkurencyjności. Potwierdza to¹ wielu badaczy.

Pozarolnicza indywidualna działalność gospodarcza na terenach wiejskich jest ważnym czynnikiem i wskaźnikiem poziomu rozwoju gospodarczego (Kołodziejczyk, 1995; Rosner, 2007; Kamińska, 2011; Wasilewski i inni 2011).

Zasługuje ona na miano siły napędowej gospodarki na terenach wiejskich (Kłodziński, 2010). Jest to także jeden z bardzo istotnych warunków przezwyciężania niekorzystnych zjawisk na wsi, takich jak: bezrobocie i marginalizacja terenów wiejskich (Kłodziński, 2010), niskie dochody rodzin rolniczych (Tabor, 2010). Przedsiębiorczość jest jednym z istotnych elementów lokalnego rynku pracy dla mieszkańców związanych z rolnictwem, ale poszukujących innych działań niezwiązanych z rolnictwem. Rozwój firmy obok wielu innych czynników, takich jak: lokalizacja w stosunku do ważnych szlaków komunikacyjnych i dużych ośrodków miejskich, korzystne warunki dla rozwoju turystyki i agroturystyki, zależy także od

¹ Koncepcja systemowego wsparcia przedsiębiorczości - FDPA 2014

jednostkowej pomysłowości, wyobraźni, odwagi i umiejętności organizacyjnych oraz wiedzy z zakresu prowadzenia biznesu (Kłodziński, Fedyszak-Radziejowska, 2002).

Na obszarach wiejskich dominują mikroprzedsiębiorstwa, z których około 20% działa jedynie sezonowo; 70% bazuje na samozatrudnieniu; większość firm w sposób skuteczny poszukuje ponadlokalnych rynków zbytu; znaczna część przedsiębiorstw umiejscawia się na rynkach niszowych, gdzie jest, co prawda ograniczony, ale w miarę stabilny popyt i bardzo często brak konkurencji. Halamska (2013) stwierdza, że pozarolnicze podmioty gospodarcze na obszarach wiejskich nie tyle charakteryzują się konkurencyjnością rozumianą w kategoriach ściśle ekonomicznych, co cechuje je „działanie na chłopski rozum” – większość prowadzi działalność w zakresie nie wymagającym dużych inwestycji na wstępie; właściciele na początku korzystają przede wszystkim z własnych środków i potrafią się dostosować do zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i zapotrzebowania rynku.

Małe i średnie przedsiębiorstwa pełnią ważną rolę ekonomiczną – aktywizując lokalne rynki oraz społeczną – sprzyjając powstawaniu klasy średniej. (Środki wsparcia projektów..., 2006) Kołodziejczyk (2002, s.42) na podstawie przeprowadzonych badań twierdzi, iż „upowszechnienie postawy aktywnej wśród ludzi jest najważniejszym czynnikiem zmian układów lokalnych. Poprzez ich działalność gospodarczą, szczególnie pozarolniczą, zostają zaspokajane ważne potrzeby lokalne o charakterze bezpośrednim i pośrednim: przyrost miejsc pracy, baza podatkowa, inwestycje, tworzenie silnych podstaw kapitałowych i społecznych”. Z badań Wasilewskiego (2005) wynika, iż to właśnie rozwój małej i średniej przedsiębiorczości był uznany przez władze samorządowe gmin wiejskich za największy sukces gospodarczy.

Wniosek ten jest zgodny z koncepcją rozwoju obszarów wiejskich OECD, która zakłada, że dominującym sektorem nie powinno być wyłącznie rolnictwo, ale powinny to być różne sektory gospodarki lokalnej – rzemiosło, turystyka, przemysł ICT, rolnictwo, usługi i inne (The New Rural... 2006).

W przypadku przedsiębiorczości wiejskiej podkreśla się jej znaczenie w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich. Podkreśla się, że przedsiębiorczość wiejska stanowi szansę pozarolniczego rozwoju wsi (Matysiak, Żmija, 1996), stanowić może skuteczny czynnik w walce z bezrobociem (Wojewoda 2002), rozwijana jest przede wszystkim w oparciu o własne zasoby siły rodzinnej.

W świetle przytoczonych danych można stwierdzić wyraźnie zauważalny, pozytywny wpływ przedsiębiorczości na rozwój obszarów wiejskich. Przedsiębiorczość wiejska daje możliwości dywersyfikowania działalności gospodarczej, kreowania aktywności wśród mieszkańców, różnicowania struktury funkcjonalnej, a także rozwijania produkcji rolniczej w kierunku przetwórstwa.

Co w okresie programowania 2014-2020 UE dla przedsiębiorczości?

2. Przedsiębiorczość w dokumentach strategicznych i prawnych UE i Polski

W okresie programowania 2014-2020 UE rozwój przedsiębiorczości jest priorytetem.

Wynika to z nowego podejścia do polityki przemysłowej, które stawia na wzrost gospodarczy, większą konkurencyjność przedsiębiorstw, nowe miejsca pracy, przejście do gospodarki niskoemisyjnej, oszczędnej pod względem zasobów.

Ważnym elementem tej polityki jest wspieranie MŚP. Ta problematyka zawarta jest w:

Komunikacie Komisji do Parlamentu, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów pod nazwą „Zintegrowana polityka przemysłowa w erze globalizacji. Konkurencyjność i zrównoważony rozwój na pierwszym planie” w którym między innymi czytamy:

„Mimo istotnego postępu w ostatnich latach, znaczna większość państw członkowskich nadal stoi przed wyzwaniem... dotyczącymi inteligentnych regulacji i otoczenia biznesowego, szczególnie dla MŚP. Państwa członkowskie powinny podjąć **zwiększone i bardziej systematyczne wysiłki, aby zmniejszyć obciążenie administracyjne, dążyć do lepszych regulacji i polityk w zakresie e-administracji, stosować zasadę „najpierw myśl na małą**

skale” oraz uprościć programy wsparcia. Wymiana najlepszych praktyk między decydentami może umożliwić osiągnięcie celów politycznych w mniej uciążliwy sposób.”²

Ponadto zakłada się większą harmonizację polityki jednolitego rynku, polityki handlowej, transportowej, energetycznej, polityki ochrony środowiska, polityki społecznej i polityki ochrony konsumenta.

Komunikat wskazuje, że aby to osiągnąć należy :

- tworzyć niezbędną infrastrukturę,
- uprościć regulacje dotyczące przedsiębiorczości i innowacyjności,
- pełniej zintegrować rynki kapitałowe.

Wpływ na zrównoważony rozwój i konkurencyjność będą też miały:

- szkolenia,
- przystępne ceny energii i surowców,
- integracja przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP oraz
- zwiększenie akcji kredytowej dla innowacyjnych i przemysłowych projektów.

W komunikacie wskazano także na potrzebę sprawniejszego europejskiego rządu w zakresie polityki przemysłowej, z jednoczesnym zacieśnieniem koordynacji i współpracy krajów UE. Innym ważnym dokumentem dla obecnego okresu programowania jest Strategia Europa 2020. Analizując **Strategię Europa 2020** pod kątem roli przedsiębiorczości w okresie programowania 2014-2020 warto zauważyć, że pojawiają się nowe instrumenty realizacyjne w postaci inicjatyw przewodnich. Jest ich siedem: Europejska Agenda Cyfrowa, Unia Innowacji, Mobilna Młodzież, Europa Efektywnie Korzystająca z Zasobów, Polityka Przemysłowa w Erze Globalizacji, Program na Rzecz Nowych Umiejętności i Zatrudnienia oraz Europejski Program Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym. Część z nich dotyczy przedsiębiorczości.

Najpełniej omawiana problematyka zawarta jest w programie (inicjatywie przewodniej) Polityka Przemysłowa w Erze Globalizacji, dodać jednak należy, że pozostałe inicjatywy są z nią powiązane. Za siłę napędową dla rozwoju przedsiębiorczości uważa się innowacje. (Unia innowacji). Wspierać się będzie projekty innowacyjne dotyczące zwiększonej efektywności

² KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW
Zintegrowana polityka przemysłowa w erze globalizacji. Konkurencyjność i zrównoważony rozwój na pierwszym planie.

energetycznej i materiałowej, lepszej jakości towarów i usług oraz tworzenia nowych rynków. Inicjatywa przewodnia – Program na Rzecz Nowych Umiejętności i Zatrudnienia wspierać będzie przedsiębiorczość poprzez poprawę funkcjonowania rynku pracy UE i zapewnienie pracownikom UE odpowiednich umiejętności, Europa Efektywnie Korzystająca z Zasobów to program (inicjatywa przewodnia) transformacji przedsiębiorstw w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, w większym stopniu wykorzystujących odnawialne źródła energii. Także pozostałe trzy inicjatywy przewodnie: Europejska Agenda Cyfrowa, Mobilna Młodzież czy Europejski Program Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym wspierają przedsiębiorczość.

Sposób w jaki należy osiągać priorytety określone w dokumentach strategicznych i programowych, uregulowany jest w kluczowych dla tego okresu rozporządzeniach, w tym w:

ROZPORZĄDZENIU PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013

z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

ROZPORZĄDZENIU PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1305/2013

z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005.

Umowie Partnerstwa zawartej pomiędzy Polską a Komisją Europejską, oraz krajowych programach operacyjnych.

Przedstawienie choćby tylko w/w rozporządzeń wykracza poza możliwości tego materiału, zwrócę więc uwagę na najważniejsze zapisy dotyczące omawianej kwestii zawarte w Umowie Partnerstwa, która opiera się na obowiązujących w tej perspektywie finansowej europejskich aktach prawnych.

Umowa Partnerstwa to najważniejszy dokument uzgodniony przez Komisję Europejską i kraje członkowskie określający główne kierunki inwestowania środków unijnych w latach

2014-2020. Zgodnie z UP w Polsce wciąż najwięcej będziemy inwestować w infrastrukturę transportową (drogową i kolejową), **ale największy wzrost wydatków dotyczyć będzie innowacyjności i wsparcia przedsiębiorców**. Zakłada się, że poprzez wprowadzenie oferty zwrotnych instrumentów finansowych (m.in. pożyczek, poręczeń) wesprze się więcej projektów realizowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa. Jednak wsparcie dotyczyć będzie głównie tych MŚP, które wdrażać będą projekty innowacyjne oparte o tzw. „**inteligentne specjalizacje**”. **Zgodnie z Rozporządzeniem Ogólnym, przygotowanie krajowej strategii inteligentnych specjalizacji jest jednym z najważniejszych wymogów niezbędnych do spełnienia dla programów operacyjnych, które będą realizować priorytety związane z badaniami i rozwojem oraz innowacjami. Tak więc, aby wspierać przedsiębiorczość w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjny Rozwój, jak i w programie dla Polski Wschodniej oraz w programach regionalnych, trzeba ten warunek spełnić.**

W Polsce proces identyfikacji inteligentnych specjalizacji jest ciągły, otwarty, angażuje partnerów gospodarczych i naukowych, a także społeczeństwo obywatelskie.

W Polsce inteligentne specjalizacje wyłoniono na poziomie krajowym, przez Ministerstwo Gospodarki, we współpracy z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju oraz na poziomie regionalnym, przez marszałków województw, we współpracy ze wskazanymi ministerstwami. **Krajowa Inteligentna Specjalizacja (KIS)**, jest częścią Programu Rozwoju Przedsiębiorstw, który zakłada zmianę modelu rozwoju na oparty na postępie technologicznym i innowacjach.

Komplementarne do KIS, opracowanej na poziomie krajowym, są regionalne inteligentne specjalizacje określone przez instytucje szczebla wojewódzkiego. Określają one najistotniejsze potrzeby i cele gospodarcze regionów. W ramach strategii rozwoju województw lub regionalnych strategii innowacji, **inteligentne specjalizacje wskazują priorytetowe branże, w których szersze zastosowanie wyników prac B+R spowoduje, że będą bardziej innowacyjne.**

Najważniejszym programem operacyjnym wspierającym przedsiębiorczość na obszarach wiejskich jest PROW 2014-2020. Dodać jednak należy, że także inne programy operacyjne takie jak: Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, Polska Wschodnia czy Regionalne Programy Operacyjne mogą wspierać rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich np. rozwój przedsiębiorstw rolno-spożywczych.

Zgodnie z umową partnerstwa w ramach polityki spójności na obszarach wiejskich wspierane będą **szkolenia na obszarach wiejskich w zakresie podnoszenia kwalifikacji w kierunku podejmowania działalności pozarolniczej** oraz zapewnienie dostępu do sieci szerokopasmowych, głównie na obszarze tzw. białych plam.

Przedsiębiorcy działający także na obszarach wiejskich mogą otrzymać ze środków polityki spójności wsparcie **na wdrożenie Technologii Informacyjno-Komunikacyjnych (TIK)**. Możliwe będzie również wsparcie dla przedsiębiorców (w tym producentów rolnych) w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK, wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych (projekty zarządzane przez jst), digitalizacja zasobów oraz zwiększenie dostępu obywateli do usług oferowanych za pośrednictwem TIK.

Aby w większym stopniu umiędzynarodowić działalność MŚP w ramach polityki spójności, możliwie będzie wsparcie **międzynarodowej współpracy gospodarczej** przedsiębiorstw (w tym rolno-spożywczych) oraz ich promocja na rynkach międzynarodowych (w tym m.in. branży rolno-spożywczej). Realizowane będą projekty doradcze i szkoleniowe zwiększające zdolność przedsiębiorstw do budowania oraz wzrostu przewagi konkurencyjnej na rynku.

W zakresie wspierania zatrudnienia i mobilności pracowników wsparcie na rzecz obszarów wiejskich w ramach polityki spójności będzie możliwe przez dotacje lub instrumenty zwrotne na rozpoczęcie działalności gospodarczej, czy doradztwo związane z rozpoczęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej.

Wszystkie te działania ukierunkowane są na aktywizację zawodową indywidualnych osób, w tym rolników i członków ich rodzin zainteresowanych odejściem z rolnictwa. Ponadto wspierane będą również kompleksowe projekty na rzecz obszarów wiejskich ze specyficznymi problemami (np. PGR).

Podsumowując

W okresie programowania 2014-2020 UE rozwój przedsiębiorczości jest priorytetem.

Nowa polityka przemysłowa UE, zakłada poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw działających zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich, różnorodne wsparcie MŚP, tworzenie lepszych warunków do ich funkcjonowania (otoczenie biznesu, infrastruktura, szkolenia itp...)

Warto jednak pamiętać, że głównie wspierane będą przedsięwzięcia innowacyjne oraz takie, które charakteryzować się będą najwyższą wartością dodaną.

2. Wsparcie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w ramach krajowych programów operacyjnych

Europejska polityka rozwojowa odchodzi od wspierania poszczególnych sektorów gospodarki, a stawia na zrównoważony rozwój terytorialny. Zauważalną cechą obecnego okresu programowania jest dążenie do większej konsolidacji, harmonizacji różnych polityk. **Instrumentów wsparcia dla rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich należy więc szukać w różnych programach operacyjnych.** Najważniejsze z nich to: Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 i Program Rozwoju Przedsiębiorstw, finansowane zarówno ze środków budżetowych jak i środków funduszy europejskich. Programu Rozwoju Przedsiębiorstw wdrażany będzie poprzez Regionalne Programy Operacyjne, Program Operacyjny Inteligentny Rozwój oraz Program Operacyjny Polska Wschodnia. Przy wspieraniu przedsiębiorczości uwzględniane będą wspomniane wyżej inteligentne specjalizacje, ponieważ w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 określenie KIS jest warunkiem ex ante, głównie w Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój (POIR). Najogólniej można powiedzieć, że w ramach w/w programów wspierane będą te projekty, które będą uwzględniać KIS. W naszym kraju Krajowa Inteligentna Specjalizacja (KIS) jest integralną częścią programu Rozwoju Przedsiębiorstw. Dodać należy, że także poszczególne regiony (województwa) mają opracowane podobne dokumenty.

Przeanalizujemy możliwości wsparcia przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.

a) Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przewidziano wsparcie przedsiębiorczości poprzez:

1. Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej.
2. Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych.
3. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych.
4. Wsparcie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w ramach LEADER.

W budżecie PROW 2014-2020 na działanie: **Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej – przeznaczono niemal 414 mln euro.**

O kwotę w wysokości 100 tys. zł może się ubiegać osoba fizyczna, która spełni kilka warunków: jest uczestnikiem programu "Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa" albo jest ubezpieczona w KRUS, gospodarstwo, w którym pracuje ma wartość ekonomiczną nie większą niż 15 tys. euro, za rok poprzedzający złożenie wniosku o przyznanie pomocy przyznane były płatności do gruntów rolnych wchodzących w skład gospodarstwa, w którym pracuje wnioskodawca, gospodarstwo rolne, w którym pracuje wnioskodawca położone jest w miejscowości należącej do:

- gminy wiejskiej lub
- gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lub
- gminy miejskiej z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców;
- wnioskodawca przedłoży biznesplan dotyczący planowanej działalności pozarolniczej.

Biznesplan zakłada, że:

miejsce zamieszkania wnioskodawcy oraz główne miejsce wykonywania działalności znajduje się w miejscowości położonej na obszarze zdefiniowanym powyżej, jeżeli inwestycja jest związana z nieruchomością, to również miejsce położenia tej nieruchomości znajduje się na obszarze zdefiniowanym powyżej, nastąpi utworzenie co najmniej jednego miejsca pracy w przeliczeniu średniorocznym (również samozatrudnienie).

Pomocy nie będzie mogła otrzymać osoba, która już korzystała z jednego z poniższych instrumentów wsparcia: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” objętego PROW 2007-2013, „Premie dla młodych rolników”, „Restrukturyzacja małych gospodarstw” objętych PROW 2014-2020.

Beneficjent zobowiązuje się do realizacji biznesplanu.

Beneficjent zarejestruje działalność w odpowiednim rejestrze lub systemie.

Beneficjent zobowiązuje się do podlegania ubezpieczeniu społecznemu na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych do dnia upływu okresu związania celem (ZUS).

Beneficjent nie będzie podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników do dnia upływu okresu związania celem (KRUS).

Preferowane będą operacje: o charakterze innowacyjnym, realizowane przez osoby będące beneficjentami poddziałania „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa”, realizowane przez osoby zamieszkujące na terenie powiatów o najwyższym poziomie bezrobocia w województwie, zakładające utworzenie miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne (nie dotyczy samozatrudnienia), realizowane przez osoby, które mają odpowiednie kwalifikacje z zakresu prowadzenia działalności pozarolniczej przewidzianej w biznesplanie. Szczegółów należy szukać we właściwym rozporządzeniu.

Rozwój przedsiębiorczości – rozwój usług rolniczych – prawie 65 mln euro.

Druga propozycja dla przedsiębiorczych. W tym przypadku beneficjent może otrzymać wsparcie do 500 tys. zł zgodnie z załączonym biznesplanem. Pomoc może być przyznana, jeśli wnioskodawca prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług rolniczych jako mikro- lub małe przedsiębiorstwo przez co najmniej dwa lata przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy, przedłoży biznesplan dotyczący rozwoju działalności gospodarczej, zakładający prowadzenie rentownej działalności w zakresie usług dla rolnictwa, deklaruje obowiązek dokumentowania świadczenia usług rolniczych, co związane jest z zabezpieczeniem przed ryzykiem tworzenia sztucznych warunków w celu uzyskania wsparcia, tj. zakupu maszyn rolniczych, które przede wszystkim będą używane we własnym gospodarstwie rolnika, a nie w celu prowadzenia działalności gospodarczej zapewniającej dochód. O pomoc nie mogą ubiegać się podmioty, które skorzystały z pomocy finansowej w ramach działania „Modernizacja gospodarstw rolnych”, objętego PROW 2007-2013.

Preferowane będą te wnioski, które przyczyniać się będą do poprawy dostępności oferty nowoczesnych usług rolniczych dla małych gospodarstw, będą innowacyjne, oferujące nowe usługi lub zmianę technologii oferowanych usług, z wykorzystaniem nowych maszyn i urządzeń, które dotychczas nie były stosowane u danego usługodawcy.

Będą przyczyniać się do przeciwdziałania zmianom klimatu poprzez wykonywanie usług za pomocą technologii, maszyn, urządzeń i sprzętu ograniczających niekorzystne oddziaływanie na środowisko naturalne, natomiast w organizacji wykonywania usług zastosowane będą rozwiązania służące oszczędności zasobów, energii, wody w sposób niskoemisyjny).

Preferowane będą podmioty, które nie korzystały ze wsparcia w ramach PROW 2007-2013 w ramach działań: „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” lub „Tworzenie

i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętych PROW 2007-2013. Inwestycja realizowana będzie w powiatach o wysokim rozdrobnieniu agrarnym.

Przetwórstwo i marketing produktów rolnych – 693 mln euro

W ramach PROW 2014-2020 wspierane jest także przetwórstwo i marketing produktów rolnych. Na ten cel beneficjent może otrzymać 3 mln zł, związki grup producentów lub zrzeszeń organizacji producentów do 15 mln zł, natomiast podmioty, które taką działalność przetwórczą chciałyby dopiero rozpocząć do 300 tys. zł.

O wsparcie może starać się osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która: posiada zarejestrowaną działalność w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, działa jako przedsiębiorca wykonujący działalność jako mikro, małe lub średnie przedsiębiorstwo.

Rolnik, domownik, małżonek rolnika podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie.

Wsparcie może być przeznaczone na koszty budowy, modernizację lub przebudowę budynków produkcyjnych lub magazynowych stanowiących infrastrukturę zakładów przetwórstwa, niezbędną do wdrożenia inwestycji w zakresie zakupu maszyn i urządzeń lub infrastrukturę służącą ochronie środowiska, koszty zakupu (wraz z instalacją) lub leasingu zakończonego przeniesieniem prawa własności: maszyn lub urządzeń do przetwarzania, magazynowania lub przygotowania produktów do sprzedaży, zakup aparatury pomiarowej, kontrolnej oraz sprzętu do sterowania procesem produkcji lub magazynowania, urządzeń służących poprawie ochrony środowiska, koszty zakupu oprogramowania, koszty wdrożenia procedury certyfikowanych systemów zarządzania jakością, opłaty za patenty i licencje, finansowane mogą być także koszty ogólne tj.: przygotowania dokumentacji technicznej projektu, przygotowania biznesplanu, nadzoru urbanistycznego, architektonicznego, budowlanego lub konserwatorskiego.

Pomoc może być przyznana, jeżeli spełnione są następujące warunki:

Wnioskodawca jest zdolny do realizacji i utrzymania planowanego przedsięwzięcia, co weryfikowane jest na podstawie analizy danych ekonomicznych dotyczących dotychczasowej działalności gospodarczej oraz projekcji finansowych zawartych w biznesplanie. Udzielenie pomocy możliwe jest wyłącznie w przypadku, gdy realizacja inwestycji nie jest możliwa bez udziału środków publicznych (unikanie tzw. efektu deadweight).

Wnioskodawca deklaruje, iż po zakończeniu realizacji operacji będzie zaopatrywał się w co najmniej 50% całkowitej ilości surowców niezbędnych do produkcji na podstawie umów długoterminowych (co najmniej 3-letnich), zawieranych bezpośrednio z:

- rolnikami
- grupami lub organizacjami producentów,
- związkami grup lub zrzeszeniami organizacji producentów lub
- podmiotami wstępnie przetwarzającymi produkty rolne.

Wskazane umowy powinny zawierać również mechanizm ustalania cen nabycia produktów rolnych.

Ten warunek nie dotyczy podmiotów przetwarzających:

- produkty rolne wytworzone przez ich członków,
- miód, produkty runa leśnego lub dziczyznę,
- wyłącznie produkty rolne wytworzone w ramach prowadzonej przez nie działalności rolniczej.

Inwestycja, której dotyczy operacja, musi spełniać wymagania określone przepisami prawa mające zastosowanie do tej inwestycji.

Pomoc może być udzielona na realizację operacji w zakładach spełniających obowiązujące standardy higieniczno-sanitarne, ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt.

Inwestycje zakładające wzrost mocy produkcyjnych mogą być wspierane pod warunkiem udokumentowania bazy surowcowej oraz wykazania możliwości zbytu planowanej produkcji.

W ramach działania wspierane są inwestycje w sektorach przetwórstwa: mleka, mięsa (z wyjątkiem uboju o dużej skali), owoców i warzyw (z wyjątkiem produkcji napojów winopodobnych i winopochodnych), zbóż (z wyjątkiem produkcji siodu), ziemniaków, jaj, miodu, lnu i konopi, roślin oleistych, wysokobiałkowych, przetwarzania produktów rolnych na cele energetyczne, a także usługowego zamrażania wraz z przechowywaniem produktów rolnych.

Pomocą finansową objęte są operacje dotyczące sprzedaży hurtowej produktów rolnych: owoców i warzyw, kwiatów i roślin, mleka i wyrobów mleczarskich, mięsa i wyrobów z mięsa, zboża, rzepaku, szyszek chmielowych oraz materiału siewnego roślin rolniczych i warzywnych.

W sektorach przetwórstwa i wprowadzania do obrotu: mleka i wyrobów mleczarskich, mięsa, owoców i warzyw oraz zbóż, wsparcie nie może dotyczyć budowy nowych zakładów –

warunek ten nie dotyczy rolników składających wnioski w naborze tematycznym, dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych.

Operacje nie mogą dotyczyć sprzedaży detalicznej – warunek ten nie dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych. Przy wyborze projektów preferowane będą grupy lub organizacje producentów oraz związków grup lub zrzeszeń organizacji producentów, spółdzielni, młodych rolników, tj. rolników poniżej 40 roku życia, podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie – dotyczy podmiotów składających wnioski w naborze tematycznym, dotyczącym wsparcia rozpoczynania działalności gospodarczej w zakresie przetwórstwa produktów rolnych, wnioskodawców zaopatrujących się w surowce do produkcji na podstawie długoterminowych umów, zawartych bezpośrednio z producentami rolnymi, na poziomie przekraczającym 50% całkowitej ilości nabywanych produktów rolnych, projekty innowacyjne, dotyczące ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu, projekty wnioskodawców uczestniczących we wspólnotowych lub krajowych systemach jakości lub przetwarzających produkty rolne pochodzące bezpośrednio od producentów ekologicznych, realizacji inwestycji w gminach należących do powiatów najwyższym poziomie bezrobocia w kraju.

Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich w ramach LEADER i RLKS

Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich może być wspierana poprzez Lokalne Strategie Rozwoju realizowane w ramach działania LEADER (PROW 2014-2020). Jednak w przypadku Lidera, aby przedsiębiorczość mogła być wspierana na obszarze Lokalnej Grupy Działania (LGD) musi wynikać z celów określonych w Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR). W tym miejscu warto wspomnieć o nowym rozwiązaniu dotyczącym rozwoju lokalnego.

Nowym rozwiązaniem, zaproponowanym przez Komisję Europejską, jest możliwość finansowania realizacji LSR również z udziałem innych niż EFRROW funduszy UE w tym EFRR i EFS w ramach RLKS.

Podkreślić należy, że jednym z celów działania Leader jest rozwój przedsiębiorczości, (z wyłączeniem świadczenia usług rolniczych) oraz dywersyfikacja źródeł dochodu, w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom (produkty objęte i nieobjęte

załącznikiem nr 1 do TFUE), także poprawa konkurencyjności, lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy zapewnienia jakości, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw.

W ramach LEADER wspierane będą operacje z zakresu małego przetwórstwa oraz tworzenie sieci (zakres: krótkie łańcuchy dostaw, rynki lokalne, działania promocyjne i marketingowe), ułatwianie różnicowania działalności, zakładanie i rozwój małych przedsiębiorstw oraz tworzenie miejsc pracy.

W ramach LEADER realizowane będą operacje mające na celu wyposażenie w niezbędną wiedzę lub umiejętności oraz kwalifikacje m.in. osób planujących rozpoczęcie działalności dodatkowej do działalności rolniczej oraz osób odchodzących z rolnictwa.

Wspierane może być zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK, z ang. ICT) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości. Jednak, aby uzyskać pomoc, przedsiębiorca musi wykonywać działalność jako mikro-, lub małe przedsiębiorstwo.

W przypadku operacji, których celem jest rozpoczęcie prowadzenia działalności pozarolniczej pomoc może być przyznana osobom fizycznym ubezpieczonym w **KRUS w nie pełnym zakresie** jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik, którzy obok działalności rolniczej prowadzą działalność pozarolniczą, osobom prowadzącym działalność gospodarczą oraz osobom nieubezpieczonym w KRUS, deklarującym podjęcie działalności pozarolniczej.

W przypadku operacji w zakresie **przetwórstwa lub sprzedaży produktów rolnych beneficjentem może być osoba fizyczna ubezpieczona w KRUS w pełnym zakresie**. Ze wsparcia nie może natomiast korzystać podmiot, który uzyskał pomoc w ramach poddziałania „Pomoc na inwestycje w przetwórstwo/marketing i rozwój produktów rolnych”.

W ramach działania LEADER jeden przedsiębiorca nie może uzyskać wsparcia zarówno na utworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego, jak i na tworzenie lub rozwój przedsiębiorczości w zakresie przetwórstwa. Podmiotowi, który otrzymał pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej, pomoc na jej rozwój może być przyznana nie wcześniej niż po 2 latach od dnia jej przyznania (szczegóły w rozporządzeniu).

Wsparcie przedsiębiorczości wiejskiej w ramach regionalnych programów operacyjnych na przykładzie województwa małopolskiego i podlaskiego.

Oprócz wyżej opisanych form pomocy, przedsiębiorczość wiejska wspierana będzie także w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Programy te są wdrażane na podstawie tzw. Kontraktów Wojewódzkich czyli umów zawartych pomiędzy rządem a samorządem poszczególnych województw. Jedną z cech wspólnych tych programów jest to, że opierają się o tzw. regionalne inteligentne specjalizacje. To oznacza, że wsparciem również na obszarach wiejskich objęte zostaną te kierunki, które przyniosą dla regionu największe korzyści, największą wartość dodaną, zatem projektując uruchomienie działalności czy jej rozwój jako MŚP warto zapoznać się ze Strategią Inteligentnych Specjalizacji swojego województwa.

Preferowane będą projekty innowacyjne, trwałe, powtarzalne (możliwe zastosowanie efektów przez innych), o wysokim stopniu współpracy pomiędzy partnerami zaangażowanymi w realizację. Niemal w każdym RPO przewiduje się wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw, także na obszarach wiejskich, wsparcie promocji gospodarczej zarówno w kraju jak i za granicą czy wsparcie aktywności międzynarodowej szczególnie MŚP, zdobywanie nowych rynków zbytu, w tym opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych, wspierane będą specjalistyczne usługi doradcze, rozwój instytucji otoczenia biznesu, a także infrastruktura wspomagająca rozwój przedsiębiorczości, w tym sieci szerokopasmowe oraz nowe technologie informacyjno-komunikacyjne.

Oprócz cech wyżej opisanych, poszczególne regionalne programy operacyjne różnią się między sobą. Uwzględniają specyfikę swojego województwa. Na potrzeby tego opracowania przeanalizowano dwa RPO, województwa małopolskiego i podlaskiego. Wybór został dokonany na podstawie stosunku władz regionalnych do RLKS. W przypadku województwa małopolskiego Lokalne Strategie Rozwoju opracowane przez Lokalne Grupy Działania finansowane będą przez EFRROW w ramach działania Leader PROW 2014-2020 oraz Europejski Fundusz Rybacki, natomiast w przypadku województwa podlaskiego LSR-y będą wielofunduszowe wspierane także w ramach RPO WP przez EFRR i EFS.

a) *wspieranie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w ramach RPO województwa małopolskiego – syntetyczna charakterystyka najważniejszych działań.*

Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego zakłada objęcie wsparciem obszary wiejskie i miasta do 5 tysięcy mieszkańców. Obszary te zaliczono do obszarów strategicznej interwencji (OSI), gdzie jako kryterium uznano niski poziom usług publicznych decydujących o rozwoju (m.in. z zakresu kultury, ochrony zdrowia, edukacji, ochrony środowiska, oraz opieki społecznej).

Interwencja będzie prowadzona w ramach różnych osi priorytetowych RPO WM. Podobnie jak w przypadku obszarów miejskich, co do zasady w Małopolsce **nie przewidziano alokacji dedykowanych wyłącznie obszarom wiejskim**. Przewiduje się natomiast preferencje wsparcia na etapie wyboru projektów dla obszarów o najniższym poziomie dostępności do usług publicznych. Jednocześnie zastosowany zostanie mechanizm komplementarności działań finansowanych z EFRR i EFS.

Przedsiębiorczość w Małopolsce wspierana będzie w obszarach inteligentnej specjalizacji.

Do dziedzin kluczowych dla rozwoju Małopolski zaliczono:

nauki o życiu (life sciences), energię zrównoważoną, technologie informacyjne i komunikacyjne, chemię, produkcję metali i wyrobów metalowych oraz wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych, elektrotechnikę i przemysł maszynowy oraz przemysły kreatywne i czasu wolnego.

W obrębie tych obszarów wspierane będą projekty dotyczące; promowania przedsiębiorczości w kraju i za granicą; nowych produktów i usług, umiędzynarodowienia działalności MŚP.

Finansowane będą przedsięwzięcia inwestycyjne mające na celu rozwój i rozbudowę przedsiębiorstw, projekty zwiększające skalę działalności, zdobywanie nowych rynków zbytu, w tym w szczególności:

- inwestycje w nowoczesne maszyny, urządzenia i sprzęt produkcyjny,
- rozwój sprzedaży produktów i usług w Internecie (handel elektroniczny),
- inwestycje dotyczące stosowania w działalności gospodarczej technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK),
- przedsięwzięcia z zakresu dostosowania istniejących instalacji produkcyjnych do standardów najlepszych dostępnych technik (BAT – best available technology) –

nowoczesne rozwiązania umożliwiające redukcję kosztów działalności rynkowej w przedsiębiorstwach, wynikającą z mniejszego zużycia energii lub bardziej efektywnego wykorzystania surowców (jako element kompleksowego projektu).

Dodatkowo, w ramach priorytetu inwestycyjnego przewiduje się również wsparcie specjalistycznego doradztwa na rzecz MŚP. Wsparcie w obszarze specjalistycznego doradztwa będzie realizowane komplementarnie wobec działań na rzecz wzmocnienia kompetencji pracowników i potencjału pracodawców (sektora MŚP) podejmowanych w osi priorytetowej 1. Gospodarka wiedzy (PI 1b) oraz w osi priorytetowej 8. Rynek pracy (PI 8v).

Wsparciem objęte zostaną interwencje dotyczące całego województwa, **inwestycje lokalizowane będą zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich.**

Doradzając swoim klientom uruchamianie, rozwój, promowanie, umiędzynarodowienie działalności, warto zapoznać się z Regionalnym Programem Operacyjnym swojego województwa oraz informacjami podawanymi na stronach Urzędów Marszałkowskich i Agencji Rozwoju Regionalnego.

Także, przygotowując projekt w ramach innych programów np. PROW 2014-2020 warto sprawdzić jakie inwestycje infrastrukturalne (sieci szerokopasmowe, drogi, TIK, wodociągi, kanalizacje), czy szkoleniowe są planowane na obszarze, gdzie zamierzamy realizować nasz projekt.

Dwa zdania o Leaderze.

W Małopolsce, jak w większości województw w Polsce Lokalne Strategie Rozwoju przygotowywane przez lokalne grupy działania będą realizowane w ramach działania LEADER PROW 2014-2020, które również wspiera rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Co w zakresie przedsiębiorczości będzie wspierane, w dużej mierze zależy od społeczności lokalnej tworzącej lokalną strategię rozwoju.

b) wspieranie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w ramach RPO województwa podlaskiego – syntetyczna charakterystyka najważniejszych działań z uwzględnieniem RLKS.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego 2014-2020 na obszarach wiejskich realizowane będą instrumenty podnoszące jakość kapitału ludzkiego, wzrost przedsiębiorczości i umiejętności konkurowania na rynkach pracy.

Przedsiębiorczość w Województwie Podlaskim wspierana będzie w obszarach inteligentnej specjalizacji. Do dziedzin kluczowych zaliczono: **przemysł rolno-spożywczy, przemysł metalowo-maszynowy, szkutniczy, sektor medyczny i nauki o życiu, ekoinnowacje i nauki o środowisku oraz powiązane z nimi sektory**. Liczyć się też będą dziedziny charakteryzujące się wysoką w skali kraju dynamiką wzrostu i wpisujące się w specjalizacje krajowe (tzw. „specjalizacje wschodzące”).

Inaczej niż w analizowanym wyżej RPO Województwa Małopolskiego, w województwie podlaskim w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO WP) określono wysokość środków na rozwój obszarów wiejskich.

Szacuje się, że na ten cel wydane zostanie **ok. 230 mln EUR głównie na:**

1. **rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich** i lepsze wykorzystanie kapitału ludzkiego, w tym reorientację zawodową rolników;
2. rewitalizację społeczną i infrastrukturalną;
3. infrastrukturę wodno-kanalizacyjną i przeciwpowodziową³.

Województwo podlaskie stawia na rozwój tzw. **przemysłów zielonych** między innymi obszary wiejskie będą głównym miejscem lokalizacji inwestycji dotyczących produkcji energii opartej na OZE. Wspierane będą inicjatywy lokalne, głównie poprzez realizację instrumentu RLKS.

Podkreślić należy, że województwo podlaskie jako jedno z dwóch województw (kujawsko-pomorskie) zdecydowało się na realizację tego instrumentu.

RPO WP zakłada, że realizacja RLKS pozwoli na wykorzystanie możliwości oferowanych przez wszystkie zaangażowane fundusze, a tym samym umożliwi opracowanie LSR, które w większym stopniu zabezpieczą potrzeby mieszkańców.

W RPOWP 2014-2020 na realizację instrumentu RLKS przewidziano alokację:

30 mln euro z EFRR oraz 28,96 mln euro ze środków EFS, w tym 4 mln euro na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich⁴. Jest to dużo więcej niż w województwach, gdzie rozwój lokalny wspierany jest tylko ze środków EFRROW w ramach PROW 2014-2020 i funduszu rybackiego.

Ponadto program zakłada większą komplementarność działań na obszarach wiejskich, miejsko-wiejskich, miejskich oraz zależnych od rybactwa oraz większą komplementarność

³ RPO WP

⁴ RPO WP

wsparcia finansowanego z EFS i EFRR ze wsparciem oferowanym na rzecz społeczności lokalnych przez Wspólną Politykę Rolną.

Zastosowanie RLKS ma przynieść efekty w postaci większego upodmiotowienia lokalnych społeczności, lepszego dopasowania usług do potrzeb mieszkańców, zwiększenia zaangażowania podmiotów niepublicznych w świadczenie usług publicznych, wykorzystanie lokalnych zasobów itd.

Wspólnym mianownikiem interwencji będzie stymulowanie aktywności społeczności lokalnych. Kierunki interwencji będą miały indywidualny charakter, bowiem każdorazowo zostaną określone w LSR w oparciu o zidentyfikowane na poziomie lokalnym problemy i możliwości. **Warto więc zachęcać mieszkańców obszarów wiejskich do aktywnego uczestnictwa w tworzeniu lokalnych strategii rozwoju, a następnie w ich realizacji.** Doświadczenie województwa podlaskiego i kujawsko-pomorskiego we wdrażaniu RLKS będzie bardzo cennym doświadczeniem dla rozwoju obszarów wiejskich.

c) Program Operacyjny Polska Wschodnia⁵.

Program Operacyjny Polska Wschodnia jest wdrażany na obszarze Makroregionu Polski Wschodniej, który obejmuje województwa lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie. Makroregion ten stanowi zwarty obszar o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego w Polsce i jeden z najstarszych w Unii Europejskiej.

POPW jest dodatkowym instrumentem wsparcia finansowego rozwoju gospodarczego i społecznego województw Polski Wschodniej, którego zadaniem jest wzmocnienie (efekt synergii) i uzupełnienie (zgodnie z zasadą komplementarności interwencji) wsparcia realizowanego w ramach regionalnych i krajowych programów operacyjnych polityki spójności. Celem głównym interwencji Programu w latach 2014-2020 będzie wzrost konkurencyjności i innowacyjności makroregionu Polski Wschodniej.

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez koncentrację działań Programu na wsparciu:

- MŚP w zakresie działalności innowacyjnej;

⁵ Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014 - 2020

- tworzeniu warunków sprzyjających powstawaniu innowacyjnych MŚP w Polsce Wschodniej;
- tworzeniu nowych modeli biznesowych w celu umiędzynarodowienia działalności MŚP;
- poprawie efektywności układów transportowych oraz zrównoważonego transportu miast;
- wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych;
- zwiększeniu dostępności makroregionu w zakresie infrastruktury transportowej.

Program poprzez wsparcie przedsiębiorczości będzie realizował priorytet strategii Europa 2020, jakim jest wzrost inteligentny oraz sprzyjający włączeniu społecznemu. Inicjatywą flagową w ramach strategii Europa 2020, związaną z poprawą konkurencyjności przedsiębiorstw z Polski Wschodniej, jest przede wszystkim Polityka przemysłowa w erze globalizacji, której główne założenia zakładają poprawę otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wzrost konkurencyjności na rynkach światowych.

Wsparcie internacjonalizacji MŚP

Z przeprowadzonych ocen funkcjonowania polskich MŚP na rynkach międzynarodowych wynika, że ta aktywność jest niewielka. Stąd też wsparcie w ramach POPW zostanie skierowane na rzecz wzrostu międzynarodowej aktywności gospodarczej MŚP z makroregionu Polski Wschodniej. Obejmować ono będzie kompleksowe, indywidualne, działania związane z opracowaniem i przygotowaniem do wdrożenia nowego modelu biznesowego MŚP w oparciu o ich działalności. Przedmiotem wsparcia będzie m.in.: uzyskanie przez przedsiębiorstwo doradztwa w zakresie opracowania strategii wejścia na rynek zagraniczny, analizy rynku docelowego, przedstawienia możliwych i optymalnych kanałów dystrybucji, wyselekcjonowanie oraz nawiązania kontaktów z partnerami zagranicznymi.

MŚP będą mogły także uzyskać wsparcie na udział w krajowych i międzynarodowych targach gospodarczych i branżowych, o ile stanowi to element niezbędny do realizacji opracowanej w ramach działania strategii.

Wsparcie w szczególności adresowane będzie do MŚP inicjujących działalność związaną z internacjonalizacją na danym rynku.

Wykorzystanie procesów wzorniczych w MŚP

Celem działania jest zwiększenie potencjału MŚP z Polski Wschodniej w zakresie umiętnego

zarządzania wzornictwem w firmie oraz wzrost wykorzystywania wzornictwa przemysłowego. Nie wykluczone są inne formy wzornictwa prowadzącego do opracowania nowych produktów i usług w działalności przedsiębiorstw, co przełoży się na wdrożenie innowacyjnych rozwiązań oraz wzrost ich konkurencyjności.

Działanie w ramach POPW przewiduje kompleksowe wsparcie MŚP w zakresie wykorzystania procesów wzorniczych. Wsparcie dla MŚP będzie obejmować przeprowadzenie audytu wzorniczego oraz stworzenie strategii wzorniczej. W strategii sformułowany zostanie zakres działań koniecznych dla budowania marki, oferty rynkowej i strategii konkurowania oraz dostosowania wewnętrznych procesów zarządczych w firmie związanych ze stosowaniem wzornictwa. Następnie na podstawie przygotowanej strategii przeprowadzony zostanie proces projektowania wzorniczego. Końcowym rezultatem będzie wprowadzenia na rynek innowacji.

Obszary wiejskie

Realizacja Programu będzie oddziaływać także na obszary wiejskie. Szacuje się, że na te obszary może zostać przeznaczony ok. 160 mln EUR. Między innymi planowane jest wsparcie działalności innowacyjnej oraz umiędzynarodowienie działalności MŚP szczególnie sektora rolno-spożywczego, który wskazywany jest jako jedna z makroregionalnych specjalizacji. Wsparcie w tym zakresie trafi do podmiotów działających zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich. Należy oczekiwać, że w efekcie interwencji wzrośnie konkurencyjność całego sektora, łącznie z producentami produktów rolnych, co przełoży się na wzmocnienie podstaw rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich.

Wspierane będą działania mające na celu rozwój atrakcyjnych produktów turystycznych co powinno przyczynić się do tworzenia miejsc pracy poza sektorem rolnym.

Warto podkreślić, że POPW będzie oddziaływał też pośrednio. Wraz z poprawą dostępności komunikacyjnej ośrodków wojewódzkich w pewnym zakresie wzrośnie także dostępność obszarów wiejskich otaczających te ośrodki, dotyczyć to będzie zarówno relacji ze stolicą regionu, jak i z głównymi krajowymi metropoliami. Dzięki unowocześnieniu i rewitalizacji infrastruktury kolejowej nastąpi również poprawa w dostępie tych obszarów do głównych rynków pracy, a także usług publicznych zlokalizowanych w ośrodkach wojewódzkich.

Podsumowanie

W okresie programowania 2014-2020 rozwój przedsiębiorczości jest priorytetem. Głównie wspierany będzie wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, poprzez innowacje. Mogą to być

różnego rodzaju innowacje: produktowe, procesowe, organizacyjne czy marketingowe. Ważne jest by przyniosły jak największą wartość dodaną. Ten kierunek rozwoju przedsiębiorczości dotyczy zarówno obszarów miejskich jak i wiejskich. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich wspierany będzie poprzez PROW 2014-2020 w ramach działań:

1. Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej;
2. Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych;
3. Przetwórstwo i marketing produktów rolnych;
4. Wsparcie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w ramach LEADER;

a także poprzez regionalne programy operacyjne poszczególnych województw oraz program Operacyjny Polska Wschodnia.

Ważnym kierunkiem wsparcia MŚP, także tych działających na obszarach wiejskich, będzie ich promocja zarówno w kraju jak i zagranicą. Ważnym problemem polskich firm, szczególnie tych działających na obszarach wiejskich, jest ciągle słaba ekspansja na rynkach zewnętrznych. Stąd wspierane będzie ich umiędzynarodowienie – internacjonalizacja.